

ÇOCUKLARLA İLGİLİ VE ÇOCUKLARLA BİRLİKTE YAPILAN ARAŞTIRMALARDA GÖZETİLECEK ETİK KURALLAR ETHICAL RESEARCH INVOLVING CHILDREN

Centre for Childne
and Young People
research, education, advocacy

Southern Cross
University

Childwatch
INTERNATIONAL
RESEARCH NETWORK

unicef
Office of Research

UNIVERSITY
OTAGO
Te Whare Wānanga o Ōtago
NEW ZEALAND

Bu yayın Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen Çocuklarla Birlikte Daha Güçlü çalışması kapsamında hazırlanmıştır.

115 ÖRNEK DURUMLAR

ERIC'in temel amaçlarından biri de, çocukların ve gençlerin yer aldıkları araştırmaları şekillendiren öykülerin, deneyimlerin, etik meselelerin ve duyarlılıkların öğrenilmesi ve paylaşılmasıdır. Burada yer alan örnek durumlar, araştırmacıların kendi sözleriyle yaptıkları katkılardır ve amaçlanan da karşılaşabilecekleri daha zorlu ve tartışmalı etik konularda başka araştırmacılara yardımcı olmaktır. Çeşitli uluslararası bağlamdan ve farklı araştırma paradigmalarından derlenen bu örnek durumlar, etik düşüncüyü geliştirmede ve çocuklarla yapılan araştırmalarda etik uygulamaları iyileştirmede başvurulabilecek süreçlere ışık tutmak üzere kullanılmıştır. Araştırmacılardan beklenen, bu örnek durumları, kendi deneyimleri ve bağlamları çerçevesinde dikkate almalarıdır.

Örnek durum 3: Kültürel açıdan hassas ortamlarda tercümanlarla çalışmak

---

Arka plan bağlamı:

Batının kültürel geleneklerini izleyen bir araştırmacı için pek fazla bilinmeyen bir ortamda araştırma yapmak, önemli ve kendine özgü kimi güçlükleri de beraberinde getirir. Araştırmacılar, farklı bir kültüre ait araştırma ortamına iyi hazırlanmış olarak gelseler bile, aşmaları gereken beklenen ya da beklenmedik birtakım güçlüklerle karşılaşacaklardır. Sürüp giden en önemli sorunlardan biri oranın dilini bilmemektir. 2004 tsunamisinden 4 yıl sonra Hindistan'ın güneyinde bu felaketin en fazla zarar verdiği yörelerden birinde yapılan bir araştırmada araştırmacı çok katmanlı birtakım sorunlarla karşılaştı. Araştırmanın iş paketlerinden biri, verili alt kültürde çocuğa bakan kişinin ve çocuğun bakış açılarından iyi olma halinin sübjektif göstergelerinin belirlenmesine ilişkindi. Amaçlanan, çocuklar üzerindeki uzun dönemli travma etkilerine ilişkin olarak toplanacak verilere ek olarak, çocukların kaynaklarını da kapsayacak bir başka veri toplama çalışması için kültürel açıdan duyarlı bir araç geliştirmekti.

Etik görev:

Araştırmanın yapıldığı yöre Güney Hindistan'ın oldukça ücra bir bölgesi idi. Burada yaşayanların çoğunluğunu tsunamiden etkilenen balıkçı aileler oluşturuyordu. Araştırmanın katılımcıları ise kendi aileleriyle birlikte yaşayan çocuklarla birlikte büyüklerini tsunami sırasında yitirip şimdi ev dışı bakım altında bulunan çocuklardı. Çocuklar İngilizce konuşuyorlardı ve Batılı bir kültürden gelen insanlarla olan tek deneyimleri tsunami sonrası yardım çalışmalarında yer alanlardan kaynaklanıyordu. Araştırmacı, Hindistan'da kaldığı süre içinde dikey kolektivism kavramının gerçek yaşamda uygulanmasının özellikle çocuklar açısından ne anlama geldiği konusunda her geçen gün daha fazla şey öğrendi: yetki sahiplerinin ve hiyerarşilerin eksiksiz onaylanması; yetişkinlere yönelik sorgusuz sualsiz saygı; itaatkarlık; görev bilinci ve güvenilirlik. Çocukların öznel iyi olma hallerine ilişkin fikir edinebilmek için davranışlara çok az kısıtlama getiren uyumlu bir ortam oluşturuldu. Bu ortamın, çocukların odak grup sorularına içtenlikle cevap vermelerine katkıda bulunacağı düşünülmüştü. Çocuklar, yetişkinlere karşı alışlageldik tutum ve davranışlar dışına yönelmeleri için cesaretlendiriliyordu. Bu, madalyonun bir yüzüydü. Diğer yüz ise, çocuklardan tam tamına az önce anlatılan davranışları bekleyecek olan tercümanlarla ilgiliydi. Hassas mesele, belirli yeterlilikleri olan tercümanlar bulmaktı: Öyle ki bu tercümanlar bir yanda kültür aracıları olarak işlev görebilsinler diğer yanda da onların kültürel değerlerini gözden uzak tutmadan çocuklara yaklaşmanın farklı bir yolunu benimseyebilsinler.

Yapılan tercihler:

Yöredeki bir üniversitenin Sosyal Çalışma Bölümü'nden biri erkek biri kadın iki öğrenci kız ve erke çocukların ayrı ayrı tercümanlığını yapmak üzere görevlendirildi. Bu öğrenciler belirlenirken şu ölçütlere başvuruldu: İki dil (Tamil ve İngilizce) bilme - özellikle Tamil dilini konuşmak önem taşıyordu çünkü bu dil söz konusu olduğunda yazılı olanla sözlü olan arasında büyük fark vardır; kendi kültürel değerlerinden vazgeçmeden çocuklarla ilgilenirken başka bir yaklaşımı da izleyebilme; tercüme sırasında sırayı izleme ve söylenenleri doğru yansıtmak. Profesyonel tercüman kullanmaktan özellikle kaçınıldı; çünkü bu kişilerin profesyonelce tutumları çocukların konuşmasını önleyebilirdi. Öğrenciler projenin amacı konusunda iki günlük bir eğitim aldılar ve kendilerine farklı teorik kavramlar (travma, iyi olma hali gibi) konusunda kendilerine gerekli Arka plan bilgisi verildi.

Çocuklara nasıl davranılacağı (ceza gibi yollara başvurmama, küçük gruplarda bu grupların belirleyiciliğinde çalışma) konusunda davranış kuralları hazırlandı ve araştırmacının çocuklara neden böyle davranılmasını istediği açıklandı. Bu kuralların gerekliliği de tercümanlarla ayrıntılı olarak ele alındı. Tercümanlara bunların dışında fiilen yapacakları iş hakkında da eğitim verildi: Tercümanlık. Kendilerinden istenenler şunlardı: tercümeyi söylenenlerin özünü yansıtacak şekilde kısa yapma, (2) tercüme yaparken araya kendi sorularını katmama, 3) odak grup toplantıları sırasında çocuklarla yan konuşmalara girmeme, 4) oyunlara ve rahatlama sağlayacak diğer alıştırmalara katılma ve 5) mahremiyet. Her oturum öncesinde uygulama planını tartıştık ve kendimizi zihnen hazırladık. Her oturum sonrasında tercümanlarla sorgulama çalışması yapıldı. Sonuçta, karşılıklı dostluk ve güvene dayalı, çocukların duygu ve düşüncelerini içtenlikle paylaşabilecekleri bir grup ortamı yaratabildik.

Kendinize sorular/düşünceler:

- Çocuklarla ilgili işlerde ve çalışmalarda oradaki kültürel adetler nelerdir?
- Araştırmanın uygulanması, tercümanların da yardımıyla bir güven atmosferi yaratılmasını gerektiriyor mu?
- Tercümanların görevi "sadece" tercümanlık işi olduğu halde grup ortamı onların da katılımını gerektirirse tercümanlarla nasıl çalışırsınız?
- Araştırmayla gelen müdahale potansiyel bir sıkıntıya neden olursa önlem olarak hangi stratejilere başvurulabilir? Tercümanlar bu olası zarara karşı nasıl hazırlandı?

Katkıda bulunan: Dr. Silvia Exenberger, Avusturya Innsbruck Üniversitesi Psikoloji Bölümü. SOS Çocuk Köyleri Uluslararası Araştırma ve Geliştirme Bölümü, Innsbruck/Avusturya.

Örnek durum 4: Odak gruplarda paylaşılan bilgilerin çocukların ilişkileri üzerindeki etkileri

---

Arka plan bağlamı:

Hollanda Çocuk Hakları Komisyonu (Kinderrechtencommissariaat), Çocukluk ve Toplum Araştırma Merkezi'nden (Kind & Samenleving) Flanders bölgesinde çocuk istismarı ve ihmali olaylarının sıklığını ve yaygınlığını belirlemeye yarayacak bir soru formu hazırlamasını talep etti. Soru formu 10-18 yaş grubundan çocuklara odaklanıyordu. Bu amacı yönelik olarak uluslararası ölçekte soru formları karşılaştırıldı, analiz edildi ve Hollanda'daki duruma uyarlandı. Daha sonra uzmanlar, çocuklar ve gençlerle yapılan görüşmelerle birlikte form son halini aldı.

Bakım, otorite ve ceza gibi konularda çocuklar ve gençlerle yapılan kapsamlı konuşmaların ardından bakım ve otorite ilişkileriyle ilgili daha geniş bir çerçeve oluşturuldu. 10 ile 18 yaşlar arasından 46 kız ve erkek çocukla sekiz odak grup örgütlendi. Odak grupların her birinde 6-8 çocuk yer alıyordu ve bu gruplar tartışma amacıyla üç kez toplandı. İlk tartışma sırasında bakım ve ihmali konuları konuşuldu, ikincisinde otorite ve cezalandırma, üçüncüsünde ise istismar ve ihmali karşısındaki tutumlar...

ISBN: 978-88-6522-023-8

Uluslararası Çocuk Merkezi
Bilkent Üniversitesi, Merkez Kampüs,
Kütüphane Binası, 06800 Bilkent / Ankara
Tel: +90 312 290 23 66
Faks: +90 312 266 46 78
e-mail:icc@icc.org.tr

www.icc.org.tr

Bu yayın Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen Çocuklarla Birlikte Daha Güçlü çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Avrupa Birliği, yayının içeriği ile ilgili olarak herhangi bir sorumluluk veya yükümlülük kabul etmez.

